

2017

Årsrapport for Arbeidsmedisinsk avdeling ved St. Olavs hospital

---

Innhold

Innledning.....	3
Administrativ plassering.....	3
Målsetting og oppgaver.....	3
Presentasjon av avdelingens ansatte	4
Personalet ved avdelingen har i 2017 bestått av:.....	4
Arbeidsmedisinsk avdeling.....	4
Regionalt senter for astma, allergi og overfølsomhets sykdommer	4
Visjon og strategi.....	4
Nasjonal strategi for de arbeidsmedisinske avdelingene.....	4
Arbeid med ny strategi for arbeidsmedisinsk avdeling.....	5
Arbeidsmedisin: en attraktiv arbeidsplass	5
Pasientutredning.....	5
Arbeidsmedisinsk avdeling.....	5
RAAO	6
Yrkeshygiene	7
Utadrettet kunnskapsformidling.....	7
Temadager og frokostseminarer:.....	7
Foredrag	8
Formalisert utdanning.....	10
Undervisning	10
Internundervisning.....	10
Medisinstudenter	10
Ingeniørstudenter og EVU-kurs.....	10
Spesialistutdanningen og legers videre- og etterutdanning	11
Deltakelse på kurs / konferanser / faglige møter.....	11
Forskning	13
Prosjekter	13
Publikasjoner:.....	13
Eksterne samarbeidspartnere, verv og oppdrag.....	14
Samarbeid om landbruks helse	14
Samarbeid med bedriftshelsetjenester og bedrifter.....	14
Brukergruppe.....	14
Eksterne verv:.....	14

Innledning

Administrativ plassering

Arbeidsmedisinsk avdeling er administrativt underlagt Klinikk for Lunge- og arbeidsmedisin ved St. Olavs Hospital HF – Universitetssykehuset i Trondheim. Klinikksjef er Anne Hildur Henriksen. Avdelingen har lokaler i østfløya i 2. etg i 1902-bygget på sykehuset. Her disponerer vi sammen med NTNU et kontorlandskap med 16 plasser, og sammen med Arbeidsmiljøavdelingen ved St. Olavs hospital tre undersøkelsesrom, spiserom og møterom. Avdelingen er også tilknyttet Institutt for samfunnsmedisin ved Det medisinske fakultetet ved NTNU.

Målsetting og oppgaver

Hovedmålsetting

Arbeidsmedisinsk avdeling vil arbeide for å gi befolkningen, den øvrige helsetjenesten og arbeidslivet i Midt-Norge et faglig fullverdig og geografisk likeverdig tilbud av arbeidsmedisinske tjenester for gjennom det å bidra til forebygging av arbeidsrelaterte skader og sykdommer.

Delmålsettinger/oppgaver

- 1) Utrede pasienter der man mistenker at det foreligger en yrkesmessig årsak til deres sykdom. Ved siden av vektlegging av forebyggende tiltak er det en målsetting med dette å bidra til at pasientens rettigheter i forhold til NAV og andre blir ivaretatt og at personer med arbeidsrelaterte sykdommer eller skader får tilrettelegging for fortsatt deltagelse i arbeidslivet. Ventetiden for henviste pasienter skal ikke overstige 2-3 måneder.
- 2) Foreta vurderinger og arbeidsmiljøutredninger på arbeidsplasser i tilknytning til pasienter der avdelingen er involvert i utredningen, eller der avdelingen har fått henvendelse fra bedriftshelsetjenester eller andre.
- 3) Samarbeide med bedriftshelsetjenester og andre om forebyggende tiltak og oppfølging av arbeidstakere som er eller har vært utsatt for mulig helseskadelig påvirkning i arbeidssammenheng.
- 4) Drive arbeidsmedisinsk forskning og utredning bl.a. om hvordan fysiske, kjemiske, biologiske, psykiske og organisatoriske forhold i arbeidslivet virker inn på folks helse. Dette skal skje ved at avdelingen driver egne internt og eksternt finansierte forskningsprosjekter, og at avdelingens personale deltar med fagkunnskap i forskningsprosjekter som drives av bedriftshelsetjenester og andre avdelinger/institusjoner.
- 5) Være konsultasjons- og informasjonsorgan for myndigheter, institusjoner, bedrifter, fagforeninger og andre i spørsmål som angår sammenhengen mellom arbeid og helse.
- 6) Drive utdanning i arbeidsmedisin og yrkeshygiene.

Presentasjon av avdelingens ansatte

Personalet ved avdelingen har i 2017 bestått av:

Arbeidsmedisinsk avdeling

- Avdelingssjef / overlege Siri Slåstad
- Overlege Oddfrid Aas (nestleder og fast stedfortreder for avdelingssjef)
- Overlege/prof. II Bjørn Hilt (2/3 pensjonist)
- Overlege Toril Synnøve Nilsen
- Yrkeshygieniker Morten Buhagen
- Yrkeshygieniker Solveig Føreland
- Sykepleier Liv Bjerke Rodal (50%)
- Kontorfullmektig Lena Brødreskift (80%)
- Lege i spesialisering Sindre Rabben Svedahl
- Lege i spesialisering Erlend Hassel
- Lege i spesialisering (vikar) Torkild Sitter
- Lege i spesialisering (vikar) Camilla Melby Wethal (50%)
- Lege i spesialisering (vikar) Carl Fredrik Fagernæs (fra 01.03.17)
- Forsker Pål Romundstad (10 %)

Regionalt senter for astma, allergi og overfølsomhetssykdommer

- Overlege Anders Tøndell (50%)
- Sykepleier Liv Rodal (50%)
- Kontorfullmektig Lena Brødreskift (20%)
- Overlege Nina Moe (pediater) (20%)
- Overlege Kristina Vensloviene (lungelege) (20%)
- Overlege Yngve Melheim Jacobsen (ØNH) (20%)
- Helsesøster/barnesykepleier Kristin Bjerkan (10%)
- Lungesykepleier Laila Wehn (20%)
- Klinisk ernæringsfysiolog Else Rabbås Holsdal (20%)

Bjørn Hilt og Morten Buhagen har 20 % bistillinger ved Institutt for samfunnsmedisin (ISM) ved DMF ved NTNU som hhv. professor II i arbeidsmedisin og universitetslektor II i yrkeshygiene. Siri Slåstad og Oddfrid Aas er ansatt i 5 % stilling ved ISM (finansiert av avdelingen). Solveig Føreland er ansatt som førsteamanuensis II i yrkeshygiene i 20 % stilling ved Institutt for Bergteknikk ved NTNU. Anders Tøndell hadde post doc stipend i 50% ved Institutt for kreftforskning og molekylærmedisin

Visjon og strategi

Nasjonal strategi for de arbeidsmedisinske avdelingene

Avdelingsledermøtet (forum for avdelingslederne ved de arbeidsmedisinske avdelingene og STAMI) vedtok i 2017 en [felles strategi for de arbeidsmedisinske avdelingene](#).

Arbeid med ny strategi for arbeidsmedisinsk avdeling

Det ble gjennom året arbeidet med ny strategi, målsetting og handlingsplan for avdelingen, arbeidet var planlagt slutført tidlig i 2018. Man ønsket å ta hensyn både til St. Olavs visjon og strategi, samt den vedtatte nasjonale strategien for de arbeidsmedisinske avdelingene. Visjon ble bestemt i 2017.

Visjon: «ET SUNT ARBEIDSLIV FOR ALLE».

Arbeidsmedisin: en attraktiv arbeidsplass

Vårt hovedmål er å sørge for et inkluderende og trygt arbeidsmiljø som gir utviklingsmuligheter for alle ansatte. Det legges til rette for intern kompetanseutvikling, og vi tar mål av oss å være oppdatert på relevante fagområder. Aktuelle faglige tema blir jevnlig diskutert og man tilstreber en åpen tone der alle kan bidra i diskusjonen. Vi holder fast på sosiale arrangementer som sommerlunsj og julelunsj. Det legges også vekt på målrettet oppfølging etter medarbeidersamtalene.

Pasientutredning

Arbeidsmedisinsk avdeling

Poliklinikkvirksomheten er en av hovedoppgavene til avdelingen. Her utredes spørsmål om mulige sammenhenger mellom påvirkninger i arbeid og sykdom/helseplager. De fleste henvisningene til Arbeidsmedisinsk poliklinikk kommer fra fastlege/allmennlege, men vi får også henvisninger fra andre sykehusavdelinger, først og fremst fra lungeavdelingen, samt privatpraktiserende spesialister og bedriftsleger. I tillegg har vi mange sakkyndigoppdrag for NAV i forbindelse med spørsmål om yrkessykdom. De fleste som blir henvist til vår poliklinikk, kommer naturligvis fra vår egen helseregion, men vi har også noen fra andre deler av landet, heriblant noen «second opinion»-saker. Vi har også dette året greid å holde korte ventelister ved poliklinikken. De fleste får time innen 2 måneder etter at vi har mottatt henvisningen. Utredningene skjer gjennom et tverrfaglig samarbeid mellom lege, yrkeshygieniker og sykepleier. Involvering fra de sistnevnte varierer etter behov ut fra problemstillingene i de enkelte sakene. I 2016 startet vi også et «forsøksprosjekt» med tilbud om time hos psykologspesialist som ledd i utredningen av enkelte saker.

Antall utredninger ved Arbeidsmedisinsk poliklinikk holder seg nokså jevnt med rundt 300 per år. I 2017 ble det registrert 308 utredninger. Personer med lungesykdommer og andre luftveisplager utgjør fortsatt den største sykdomsgruppen ved poliklinikken, og det er astma og KOLS som dominerer, med om lag en tredel av alle utredningene. Vi får også henvist pasienter med kreftsykdom, hovedsakelig lungekreft. Av andre tilstander kan nevnes hånd-arm-vibrasjonsskade og hudsykdommer. Når det gjelder hudsykdommene, dreier de fleste tilfellene seg om kontakteksem. Enkelte av de som henvises, har ingen spesifikk diagnose men har plager i form av ulike symptomer, slik som hoste, hodepine, konsentrasjonsvansker, tretthet og uvelhet. Noen av disse tilfellene dreier seg om ulike overfølsomhetstilstander.

RAAO

- Ukentlig polikliniske konsultasjoner.
- Arbeidsforum hver 2.uke: Pasientrettet forum som skal bidra til å sikre helhetlig og tverrfaglig utredning og behandling av pasienter med komplekse allergologiske problemstillinger. Kan brukes til å planlegge og koordinere utredning og behandling og er også en læringsarena.
- Matvareprovokasjoner: Vi gjennomførte ca. 10 matvareprovokasjoner ved RAAO i lokalene på ØNH-pol i 2017.
- RAAO startet opp tilbudet ASA desensibilisering og gjennomførte dette på 1 pasient i 2017 med vellykket resultat. Det ble utført på ØNH-sengepost med 4 dagers innleggelse og det var Yngve M. Jacobsen som var ansvarlig lege med støtte fra Anders Tøndell og Nina Moe. I forkant hadde Yngve internundervisning til sykepleierne ved sengeposten og Liv bisto med skriftlig informasjon og observasjonsskjema ettersom veilederen ennå ikke var publisert. Link: [2017-11-16 ASA desens, ansvar og arbeidsfordeling, intern](#).
- Kvalitetsregister: Kontinuerlig arbeid med å undersøke hvordan vi kan opprette kvalitetsregister inne godkjente rammer og på en hensiktsmessig og effektiv måte. Opprettet samarbeid med Berit Bjelkåsen og RAAO Vest ved Torgeir Storås.
- I samarbeid med Medisinsk simulatorsenter (v/ undervisningsleder Hilde Stuedahl Mohn) arrangerte RAAO en praktisk øvelse for akuttbehandling (mistanke om anafylaksi ved Tverrfaglig allergologisk poliklinikk). Målgruppen for øvelsen var leger og sykepleiere tilknyttet TAP og RAAO.
Link: [Dokumentasjon og oppfølgingsplan](#)
Målet for øvelsen:
  - ✓ få trening i å håndtere ulike akutte reaksjoner,
  - ✓ få en gjennomgang av våre rutiner
  - ✓ få en vurdering om det behov for å endre eksisterende rutiner
  - ✓ sikre at rutinene fungerer i praksis og dermed være godt forberedt for eventuelle framtidige hendelser
- RAAO utarbeidet forslag til håndtering av pasienter som blir innlagt med mistanke om anafylaksi. Skrevet ble oversendt til akuttavdelinger i helseforetaket, RAAO-nettverk lokalt og sentral.
Link: [Tryptase: -utredning ved mistanke om anafylaksi](#)
- RAAO Midt bidro med innholdet i et 15-timers kurs innen allergologi for allmennleger på Nidaroskongressen 18.-19.oktober. Læringsmålet med kurset: Å oppfriske og oppdatere allmennlegens kunnskap om diagnostikk og behandling av astma, allergi og overfølsomhet.
Link til program: [Nidaroskongressen 2017 Program RAAO 15 timers kurs](#)
- RAAO NORGE Sykepleierforum: Sykepleierne i de ulike RAAOene hadde månedlige LYNC-møter. Mål er deling av kunnskap/ kompetanse/ rutiner.'
- Lokalt RAAO sykepleierforum: Nettverk med sykepleiere fra helseregionen som arbeidet med allergologi.
- Juni 2017: EAACI kongress i Helsinki Finland. Samtlige RAAO var representert med minst leder og koordinator. Flere fellesarrangement, bra sosial og faglig utbytte. RAAO Midt representert med følgende: Anders, Liv, Kristina, Siri, Vibeke.

Yrkeshygiene

Som i de siste årene har det yrkeshygieniske arbeidet ved avdelingen i stor grad bestått av eksponeringsvurderinger i forbindelse med polikliniske pasienter, undervisning ved NTNU, DMF og NTNU, IØT samt noe annen undervisning og rådgivning.

Ved bedriftsbesøk og ved avdelingens faste samarbeidsmøter med lungeavdelingen, hudavdelingen og eksterne nevropsykologer har det også vært yrkeshygienisk deltakelse.

En av yrkeshygienikerne har i store deler av året vært sterkt engasjert i prosjektet Demaskus, et samarbeidsprosjekt med SINTEF, NTNU og Universitetssykehuset i Nord-Norge som har til hensikt å undersøke effektiviteten av støvmasker som brukes i smelteverksindustrien. Prosjektet fortsetter i 2018, og det innebærer også yrkeshygienisk veiledning av en PhD-student.

Avdelingen har i løpet av året inngått avtale om og innledet arbeid i prosjektet PreventAP. Dette er et prosjekt som i hovedsak skal undersøke eksponeringer og effekter av ulike tilsatsmaterialer i asfalt, og det vil i et par år framover vil kreve relativt stor yrkeshygienisk innsats. Det styres og ledes av Folkehelseinstituttet og avdelingens lokale samarbeidspartnere er i hovedsak NTNU, IØT og Statens Vegvesen.

Som i tidligere år har det yrkeshygieniske samarbeidet med regionens bedriftshelsetjenester vært godt og har i hovedsak bestått i rådgivning og vurderinger tilknyttet deres arbeid i enkeltbedrifter. Ekstern etterspørsel etter avdelingens yrkeshygieniske kompetanse har i 2017 ikke resultert i større måleoppdrag eller utredninger. Slik etterspørsel varierer fra år til år og antas å ha en viss sammenheng med Arbeidstilsynets satsningsområder og varierende krav om kartlegginger og eksponeringsvurderinger. Noen av bedriftshelsetjenestene er også blitt mer selvhjulpne på dette området. For øvrig behandles og besvares yrkeshygieniske forespørsler fra bedriftshelsetjenester, bedrifter og enkeltpersoner fortløpende.

Avdelingens instrumentpark er ikke fornyet i 2017. Større innkjøp av yrkeshygienisk utstyr vurderes kontinuerlig, men slike investeringer vil være avhengig av at de kan forankres i et prosjekt med ekstern finansiering.

Noe av avdelingens måle- og prøvetakingsutstyr har, som tidligere, vært utlånt til NTNU og andre nære samarbeidspartnere.

Begge yrkeshygienikerne har i hele perioden hatt undervisningsstillinger ved NTNU; en ved Institutt for Geovitenskap og Petroleum og en ved Institutt for Samfunnsmedisin og Sykepleie.

Utadrettet kunnskapsformidling

Temadager og frokostseminarer:

Avdelingen har siden starten i 1990 arrangert arbeidsmedisinske temadager og frokostseminar. Målgruppa for temadagene er bedriftshelsepersonell i Midt-Norge.

Temadag i 2017:

- 7.6. Helseundersøkelser

Frokostseminar i 2017:

1: Spirometri i BHT 16. mars

Målgruppe: Alle i BHT som utfører, tolker og/eller vurderer spirometri. Tema var satt opp etter ønske fra HMS-rådgivere i en bedriftshelsetjeneste. Det ble lagt vekt på følgende: Bakgrunn for lungefunksjonsmåling/ spirometri, indikasjoner for spirometri, praktisk gjennomføring, hvordan tolke/vurdere resultat og behov for oppfølging. Foredragsholdere: Toril Nilsen og Siri Slåstad. Basert på forespørsel fra BHT i Molde ble dette også arrangert i Molde for BHT i Møre og Romsdal.

2: Åndedrettsvern og masketetthetstesting, 4. Mai

Tema omhandlet åndedrettsvern og masketetthetstesting med Portacount- instrumentet. Åndedrettsvern kommer i mange ulike varianter: fluktmasker, hel-og halvmasker med utskiftbare filtre, filtrerende halvmasker, motorassistert åndedrettsvern og luftforsynt åndedrettsvern. I tillegg finnes ulike partikkel- og gassfiltre. Frokostseminaret vil omhandle hva som er forskjellen på de ulike typer åndedrettsvern og filtre og hva de kan beskytte mot. Kvantitativ masketetthetstesting med Portacount instrumentet ble demonstrert, og erfaringer fra masketetthetstesting med ulike FFP3 modeller ble formidlet. Foredragsholder Solveig Føreland, sertifisert yrkeshygieniker ved Arbeidsmedisinsk avdeling.

3: Varsling og melding av skade og ulykker. 23. august

Hva er arbeidsgivers plikter og BHT sin rolle? Ved Tor Erik Danielsen, Overlege Arbeidstilsynet

4: Audiometri i BHT, 29.november

Målgruppe: Alle i BHT som utfører, tolker og/eller vurderer audiometri. Tema ble satt opp etter ønske fra HMS-rådgivere i en bedriftshelsetjeneste. Det ble lagt vekt på følgende:

- Praktisk gjennomføring/ utførelse av audiometri
- Kriterier for audiometri med god kvalitet
- De vanligste «feilene» som gir dårlig kvalitet
- Hvordan tolke/vurdere audiometri

Foredragsholder: Kenneth Ervik, Audiograf fra Høresentralen ved ØNH Poliklinikk på St. Olavs Hospital.

Høstmøte 2017

I 2017 var det vår tur til å arrangere høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelingene. Dette ble arrangert på Scandic Nidelven 11.-12. september.

Foredrag

Bjørn Hilt:

- Etske aspekter i arbeid for en oppdragsgiver og årsaksvurdering, Kurs i jus i arbeidsmedisin, UiO, 3.3.2017

2017: Årsrapport for Arbeidsmedisinsk avdeling ved St. Olavs hospital

- Arbeidsmedisinsk epidemiologi, Masterstudenter IØT, NTNU, 20.3.2017.
- Utfordringer i dag i yrkesskadesaker. Hvordan kan et kompetansesenter møte disse utfordringene? Fagdag om nasjonalt kompetansesenter for yrkesskadde. Arbeidsmiljøskaddes landsforening, Gardermoen 24.3.2017
- Asbest og helse og arbeidsrelatert lungekreft. Kurs i arbeidsrelaterte lungesykdommer, UiB, Bergen, 26.9.2017
- Oppretting av Nasjonalt fagkompetansesenter for landbrukshelse i Trøndelag. Fagseminar om landbrukshelse under forskningsdagene til Universitetet Nord, Steinkjer 29.9.2017.
- Helsenettverk for sceniske kunstnere. Hersedag på Trøndelag teater. 18.10.2017
- Reaksjoner i luftveiene ved arbeidsmiljøpåvirkninger. EVU-Kurs, IØT, NTNU, 24.10.2017

Siri Slåstad:

- Spirometri i bedriftshelsetjenesten. Frokostseminar for BHT 16.03.17
- Pasientutredning ved AMA St. Olav. Møte med Arbeidstilsynet 20.04.17
- Arbeidsrelaterte lungesykdommer - hva bør legene tenke på? Kurs i lungesykdommer for generell indremedisin, Trondheim, 29.9.2017.
- Yrkesastma. Allergologi grunnkurs II, Oslo, 18.10.2017
- Yrkesastma. Emnekurs i allergologi, Nidaroskongressen, 19.10. 2017
- Kjemisk overfølsomhet. Emnekurs i allergologi, Nidaroskongressen, 19.10. 2017
- Støv – et betydelig helseproblem i landbruket. Kursuka Norsk landbruksrådgivning, Gardermoen, 14.11.17
- Hva er en helsekontakt? Kursuka NLR, Gardermoen, 14.11.17
- Tolkning av spirometri. Kursuka NLR, Gardermoen, 14.11.17

Oddfrid Aas:

- Informasjon om faget arbeidsmedisin og Arbeidsmedisinsk avdeling, Veiledningsgruppe i samfunnsmedisin, 13.02.17
- Presentasjon av virksomheten ved Arbeidsmedisinsk avdeling, NAV arbeidsrådgivning, 15.03.17
- Yrke og kreft, EVU-kurs NTNU, 6.09.17

Toril Nilsen:

- Støyskader hos bønder – hvordan forebygge. Kursuka Norsk landbruksrådgivning, Gardermoen, 14.11.17
- Spirometri i bedriftshelsetjenesten, Kursuka NLR, Gardermoen, 14.11.17
- Allergi - Utredning i allmennpraksis og henvisning til andrelinjetjenesten – Noen få tips. Klinisk emnekurs allergologi, _Nidaroskongressen, Trondheim, 18.10.17.

Morten Buhagen:

- Vernetiltak, Masterutdanningen, NTNU, IØT, februar 2017
- Yrkeshygiene vernetiltak, EVU kurs i generell yrkeshygiene, Trondheim, 14.03.2017
- Gruver, Tunneler, Asfalt, EVU kurs i kjemisk yrkeshygiene, 05.09.2017

Solveig Føreland:

- Vernetiltak. EVU kurs i generell yrkeshygiene, Trondheim, 14.03.2017
- Masketetthetstesting. NYF lokallagsmøte, Trondheim,
- Åndedrettsvern. Frokostseminar Arbeidsmedisinsk avdeling, Trondheim.

Erlend Hassel:

2017: Årsrapport for Arbeidsmedisinsk avdeling ved St. Olavs hospital

- Arbeidsrelaterte sykdommer i tungindustrien, Kurs i faget «HMS i tungindustrien», NTNU, 04.04.17
- Helseundersøker av friske personer - muligheter og begrensninger ved "screening". Ekstern temadag "Helseundersøkelser og andre undersøkelser i Bedriftshelsetjenesten" 07.06.2017

Torkild Sitter:

- Trygdemedisin. Tursnuskurs for leger, fysioterapeuter og kiropraktorer, Trondheim 29.03.17
- Samfunnsmedisinsk arbeid i NAV – rolle, utfordringer muligheter. Grunnkurs A for spesialiteten i samfunnsmedisin, Trondheim 19.10.17
- Trygdemedisin. Tursnuskurs for leger, fysioterapeuter og kiropraktorer, Trondheim 19.10.17

Carl Fredrik Fagernæs:

- OASYS. Foredrag på høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelingene, Scandic Nidelven, 11.09.17.
- Hudplager hos musikere/messingblåsere. Innlegg på samling for Institutt for samfunnsmedisin og sykepleie, 15.12.17.

Formalisert utdanning

Undervisning

Internundervisning

Som ledd i kravene for leger som er i spesialistutdanning gjennomføres et program med tverrfaglige fagmøter og litteraturmøter i til sammen to timer hver uke. Avdelingen har et utdanningsutvalg for LIS leger. Utdanningsutvalget rapporterer hvert år til legeforeningen om internundervisningen for legenes spesialistutdanning. Utdanningsutvalget ved avdelingen består av Toril Synnøve Nilsen (leder), Sindre Rabben Svedahl og Hilde Brun Lauritzen.

Medisinstudenter

Hoveddelen av undervisningen i arbeidsmedisin skjer i studentenes semester ID og IIIC, men faget undervises på flere stadier under medisinstudiet, ofte i samarbeid med andre avdelinger. Støyskader blir for eksempel omtalt under ØNH-avdelingens undervisning om hørselsskader. Samlet timetall i arbeidsmedisin for medisinstudentene er 49 timer forelesninger og 26 timer andre læringsformer. De fleste av de ansatte ved avdelingen er engasjert i denne undervisningen.

I stadium ID ble det undervist om påvirkninger i arbeidslivet, og om arbeidsmiljøpåvirkninger og helse i utvalgte yrker. I stadium IIIC er en uke satt av til arbeidsmedisin. I denne uka blir det forelest over sentrale tema som ikke er dekket tidligere i studiet, og en dag brukes til bedriftsekskursjoner. I 2017 ble studentene fordelt mellom Nidar sjokoladefabrikk i Trondheim og den mekaniske bedriften Orkel på Fannrem.

Ingeniørstudenter og EVU-kurs

Fra avdelingen undervises det også i arbeidsmedisin og yrkeshygiene ved Institutt for industriell økonomi og teknologiledelse på NTNU

Spesialistutdanningen og legers videre- og etterutdanning

Avdelingen har til enhver tid leger i spesialisering (LIS) som enten har fullført eller begynt på spesialistutdanningen ved arbeidsmedisinsk institusjon. Alle LIS har veiledningsopplegg ved avdelingen og deltar i internundervisningen. LIS legene gis også anledning til å delta i Legeforeningens gruppebaserte veiledningsprogram i arbeidsmedisin.

Toril Synnøve Nilsen er med i programkomiteen for Midtnorsk forum for arbeidsmedisinere som hadde møte på St. Olav 13.6. og 8.11.

Erlend Hassel og Toril Synnøve Nilsen er med i kurskomiteen for obligatorisk kurs i Toksikologi for arbeidsmedisinere som arrangeres ved NTNU.

Deltakelse på kurs / konferanser / faglige møter

Bjørn Hilt:

- Fagseminar om landbrukshelse, Trondheim 7.2.2017
- COST, etablering av europeisk fagnettverk for landbrukshelse, Sacurima, Brüssel, 17.3.2017
- IPPNW verdenskongress, York, 4.-7.9.2017
- Arbeidsmedisinsk høstmøte, Trondheim, 11.-12.9., 2017
- Landbruksforskningsseminar, Universitetet Nord, Steinkjer, 29.9.2017
- COST, Sacurima, Zagreb 30.10.-1.11.2017

Moten Buhagen:

- Landbruksmøte, Stjørdal, 07.02.2017
- Høstmøte, arbeidsmedisinske avdelinger, Trondheim, 11-12.09.2017
- Inhaled Particles XII, Glasgow, 25-27.09.17
- Miljømedisinsk beredskap, Bergen 4.10.2017

Solveig Føreland:

- OH2017. Harrogate, England 24.-27.04.2017
- Head first. Workshop about personal protective equipment on the head. Tromsø 03-04.04.17
- Yrkessykdom og kjemisk eksponering, NYF vårkonferanse, Oslo, 08.05.2017
- International Conference and Workshop on Occupational Health and Safety in Formal and Informal Mining, Odense, Danmark, 22.-25.08.17
- Head first. Workshop about personal protective equipment on the head. Tromsø 03-04.04.17
- Yrkessykdom og kjemisk eksponering, NYF vårkonferanse, Oslo, 08.05.2017

Lena Brødreskift:

- Høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelinger, Trondheim, 11. og 12. September
- Helsekoordinator, eCademy, august 2016 – juni 2017.

Oddfrid Aas:

- Workshop «Nasjonalt fagkompetansesenter landbruk», Stjørdal, 7.2.17
- Vårkonferansen for Norsk arbeidsmedisinsk forening, Stavanger, 10. – 11.5.17
- Høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelingene, Trondheim, 11. – 12.9.17

Siri Slåstad:

- Nordisk lungelegekongress, Visby. 11.-13.05.2017
- Temadag for bedriftshelsetjenester «Helseundersøkelser i BHT» 07.06.17.
- EAACI (European Academy of Allergy and Clinical Immunology), Helsinki. 18.-21.06.2017
- Høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelingene, Trondheim. 11.-12.09.17

Sindre Rabben Svedahl:

- Arbeidsbetingede nevrologisk sykdommer, Rikshospitalet. 27. – 28.03.2017.
- Yrkesdermatologi, Bergen. 7. – 9.06.2017.
- Midtnorsk forum for arbeidsmedisinere, Trondheim, 13.06.2017 og 08. 11. 2017.

Hilde Brun Lauritzen:

- Temadag for bedriftshelsetjenesten, Trondheim. 07.06.17
- Midt-norsk forum for arbeidsmedisinere, Trondheim. 13.06.17
- Høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelingene, Trondheim. 11.-12.09.17
- Arbeidsrelaterte muskel/skjelettplager, STAMI. 17.-19.10.17
- Midt-norsk forum for arbeidsmedisinere, Trondheim. 08.11.17
- Arbeidslivets toksikologi, STAMI. 14.-16.11.17

Torkild Sitter:

- Obligatorisk kurs «Jus i arbeidsmedisin»: 27.02.17 – 03.03.17
- Obligatorisk kurs «Yrkesdermatologi»: 08.05.17 – 09.05.17
- Temadag for bedriftshelsetjenester «Helseundersøkelser i BHT» 07.06.17.
- Midt Norsk Forum «Lovpålagte helseundersøkelser» 13.06.17.
- Høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelingene i Norge 11.09.17 – 12.09.17

Camilla Melby Wethal:

- Jus i arbeidsmedisinen. Oslo 27.02-03.03.2017
- Arbeidsbetingede nevrologiske sykdommer. Oslo 27.-28.03.2017
- Miljømedisin. Tromsø 18.-22.09.2017
- Temadag. Helseundersøkelser og andre undersøkelser i bedriftshelsetjenesten. Trondheim 07.06.2017
- Midt-norsk forum for arbeidsmedisinere. Trondheim 13.06.2017 og 08.11.2017
- Høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelingene i Norge 11.09.17 – 12.09.17

Toril Nilsen:

- Yrkesdermatologi for arbeidsmedisinere. Bergen 08.-09.05.17
- Temadag for bedriftshelsetjenester «Helseundersøkelser i BHT» 07.06.17.
- Midt-norsk forum for arbeidsmedisinere. Trondheim 13.06.2017 og 08.11.2017

Erlend Hassel:

- Yrkesdermatologi for arbeidsmedisinere. Bergen 08.-09.05.17
- Arbeidsbetingede nevrologiske sykdommer. Oslo 27.-28.03.2017
- Jus i arbeidsmedisinen. Oslo 27.02-03.03.2017
- Midt-norsk forum for arbeidsmedisinere. Trondheim 13.06.2017 og 08.11.2017

- Temadag. Helseundersøkelser og andre undersøkelser i bedriftshelsetjenesten. Trondheim 07.06.2017
- Høstmøte for de arbeidsmedisinske avdelingene i Norge 11.09.17 – 12.09.17

Forskning

Prosjekter

Aktuelt prosjektarbeid ved avdelingen vises stikkordmessig i tabellen nedenfor. Mer utførlige beskrivelser av de fleste av enkeltprosjektene finnes på hjemmesiden

www.stolav.no/arbeidsmedisin.

Prosjekt	Kommentarer
Kokker, arbeidsmiljø og helse	Prospektiv kohortundersøkelse 2010-2020.
Lungehelse hos bønder	Samarbeid med HUNT
DeMaskUs	Samarbeid med Sintef, NTNU, STAMI, Arbeids og miljømedisinsk avdeling ved UNN og Norsk silisiumkarbid- og ferrolegeringsindustri.
Forebyggende tiltak for å redusere helseeffekter av luftforurensing	Forskerprosjekt i NFR program Bedre helse. Samarbeid med FHI, IØT, Trondheim kommune, Vegvesenet m.fl. Søkt og innvilget i 2016

Våre fremste samarbeidspartnere for prosjektarbeid har i 2017 vært HMS-fagmiljøet ved Institutt for industriell økonomi og teknologiledelse ved SVT-fakultetet ved NTNU, STAMI, HUNT, Senter for bygdeforskning, Institutt for samfunnsmedisin ved DMF,

Publikasjoner:

Publikasjoner:

Hilt B. Arbeid og helse. Tidsskr Nor Legeforen 2017;137(14/15). Doi: 10.4045/tidsskr.17.0550 (gjesteleder)

Akhtar SN, Hilt B, Mæland JG. Enighet om en forbudsavtale mot atomvåpen. Tidsskr Nor Legeforen. 2017 Oct 2;137(18). doi: 10.4045/tidsskr.17.0645.

Føreland S, Robertsen Ø, Vangberg HC og Hegseth MN. How does various respirator models fit the workers in the Norwegian smelting industry? OH2017.Harrogate 24.-27.04. 2017. Poster

Eksterne samarbeidspartnere, verv og oppdrag

Samarbeid om landbrukshelse

Avdelingen har fra 2008 hatt en faglig samarbeidsavtale med Landbrukets HMS-tjeneste (LHMS) på Kongsberg. Avtalen innebærer utveksling av informasjon og faglig bistand innen arbeidsmedisin og yrkeshygiene. En av hensiktene med avtalen er at avdelingen på litt sikt skal forsøke å styrke kompetansen og prosjektvirksomhet innen landbruk og helse. I 2016 ble avtalen videreført med Norsk Landbruksrådgivning (NLR)-HMS. Det har i 2017 vært arbeidet med å opprette et tverrfaglig fagkompetansesenter for landbrukshelse i Midt-Norge. Avdelingen er med i utredningsarbeidet for dette, og planen er å søke om midler til en halv stilling ved avdelingen for videre arbeid med mer konkret planlegging av kompetansesenteret..

Samarbeid med bedriftshelsetjenester og bedrifter

Avtalen som avdelingen har hatt med Elkem Tana om arbeidsmedisinske og yrkeshygieniske tjenester ble i 2014 forlenget med 5 nye år.

Avdelingen har i 2017 gjort en god del yrkeshygienisk arbeid også for andre deler av Elkem-konsernet bl.a. i forbindelse med DeMaskus-prosjektet

Brukergruppe

Det har i 2017 ikke vært noen aktivitet i avdelingens brukergruppe.

Eksterne verv:

- Siri Slåstad er NAMFs representant i Legeforeningens Sakkyndig komite for kompetanseområdet i allergologi. e. Videre er hun styremedlem i Arbeidsmiljøsentret.
- Bjørn Hilt er medlem av forskningsutvalget i Norsk arbeidsmedisinsk forening, varamedlem i Den norske legeforenings spesialitetsråd, styremedlem i Norske leger mot atomvåpen og leder for det internasjonale styret i International Physicians for the Prevention of Nuclear War.
- Solveig Føreland veileder en PhD student ved Universitetet i Tromsø i forbindelse med DeMaskus prosjektet.
- Oddfrid Aas er medlem av institusjonsutvalget i NAMF.